

ZBIRKA RUŽIĆ - MALI OBITELJSKI MUZEJ

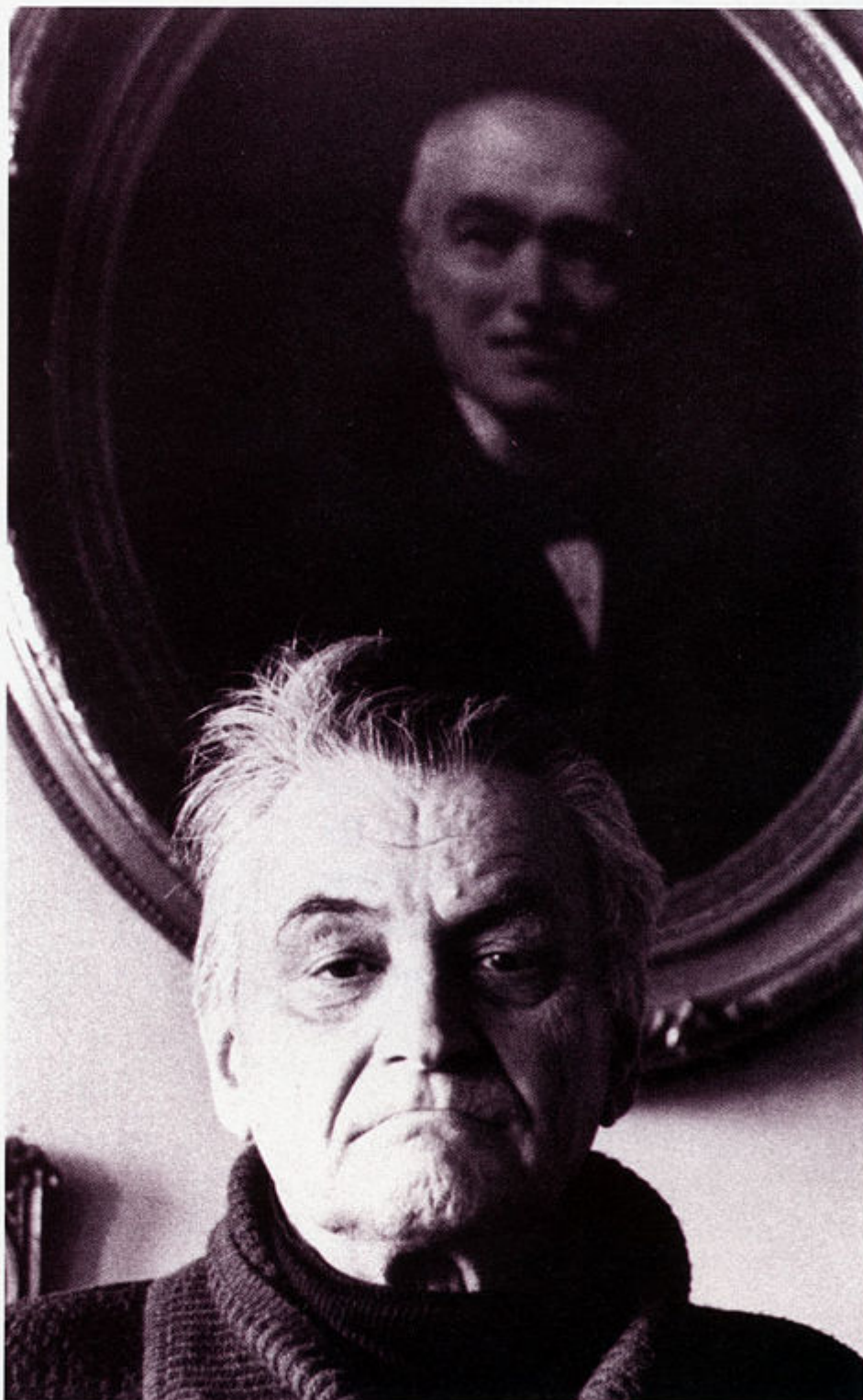
MAJA ŠKILJAN

U jednom od najljepših dijelova grada Rijeke, na Pećinama, u vili talijanskog stila s vrtom ispunjenim primorskim raslinjem, stanuje obitelj prije nekoliko godina preminulog ing. Viktora Ružića, prapraunuka bana Ivana Mažuranića, te unuka Ivane Brlić Mažuranić, donedavno *skrbitelja* (kako je sam sebe najradije zvao) Arhiva i knjižnice obitelji Brlić u Slavanskom Brodu.

U vili su sačuvani brojni obiteljski portreti, grafike, crteži i druge slike, pokućstvo i manja zbirka oružja, te veći broj predmeta umjetničkog obrta, kao i sitnice i uspomene vezane uz poznate obitelji Demeter, Kušlan, Bernath, Adamić, Kukuljević, te Badovinac i Ružić.

Naime, ing. Ružić je po očevoj strani bio unuk Đure Ružića (rođ. 1834. g.), graditelja Sušaka, a

sin dra Viktora Ružića (1893.-1876.), bana Savske Banovine i direktora Jadranske plovidbe. Njegova je baka bila Georgina Jelka Badovinac, kći Nikole Badovinca pl. Badovinskog (1828.-1902.), financijskog

Viktor Ružić, "skrbitelj" Arhiva i knjižnice Brlić iz Slavanskog Broda, ispred portreta svoga djede Đure Ružića, graditelja Sušaka. Foto: Walter Montesei, presnimak B. Cvjetanović

Vila Ružić na Pećinama, Rijeka. Foto: Walter Montesei, presnimak B. Cvjetanović

guvernera Bosne i gradonačelnika Zagreba (1885.). Majka mu je bila Nada Brlić, kći dra Vatroslava Brlića i Ivane Brlić Mažuranić. S

prethodno spomenutim obiteljima ove su familije bile povezane na različite načine.

Najveću vrijednost Ružićeve zbirke

Interieur vile Ružić s brojnim slikama, pokućstvom, oružjem te ostalim predmetima i uspomnama vezanim za poznate obitelji. Foto: Walter Montesei, presnimak B. Cvjetanović

predstavljaju, prema njegovim vlastitim riječima, biblioteka i arhiv obitelji Mažuranić, smješteni jednim dijelom u ormarima koji su pripadali dru Želimiru Mažuraniću, nasljedniku kuće Ivana Mažuranića, u Jurjevskoj 5 u Zagrebu, kao i obitelji Kušlan. Na brojnim su knjigama posvete znamenitih ljudi Ivanu, Antunu,

Vladimiru te Želimiru Mažuraniću. Sačuvani dokumenti govore o životu i radu obitelji Mažuranić, a ponajviše o djelu bana Mažuranića. Zbirku bi trebalo ponovo pregledati jer su tijekom godina nastale promjene: na primjer, dio pravnih knjiga poklonjen je Pravnom fakultetu na Rijeci. Tu je, osim toga, i jedna mala grupa arhivalija

obitelji Ružić koja sadržava korespondenciju s banom Mažuranićem te različite zapise dra Viktora Ružića, a koji su djelomice objavljeni u riječkim "Dometima".

Moju je pažnju osobito privukao jedan ormar za knjige (a sam je ormar pripadao ilircu Dimitriju Demeteru) u kojem su, kao u kakvu muzeju, izloženi osobni predmeti i uspomene bana Ivana Mažuranića i

njegove unuke Ivane Brlić Mažuranić. Tu se, dakle, nalazi kožnata tabakera za kratke cigare "smotke" koju je, prema predaji, Mažuraniću darovao Demeter u Karlovcu, očekujući novi nastavak *Smrt Smail-age*

Čengića; notes od kornjačevine, intarziran srebrom i emajlom s inicijalima *IM*; dva srebrna prstena od kojih je jedan, s likom guštera pod staklom, Mažuraniću nakon objavljivanja epa *Smrt Smail-age* Čengića poklonio Đorđije Cerović, crnogorski vojvoda i sin junaka Novice, koji je handžarom ubio strašnog Smail-agu;

bidermajerske čaše od raznobojnoga brušenog stakla, izrađene u češkim radionicama sredinom 19. stoljeća, a koje su nekad bile u vlasništvu Ivane Brlić Mažuranić.

U knjižnici su smještene i dva velika historičistička naslonjača koja čini zanimljivima sljedeći natpis: "Zdravlje mu je povoljno služilo sve do mjeseca veljače 1890. godine. Tada je

u Hrvatsku prvi put doprla nova bolest (influenca) od koje oboli i Mažuranić. Iz ove se bolesti rodi astma, radi čega nije Mažuranić više mogao spavati u krevetu. U ponedjeljak, dne 4. kolovoza 1890. ujutro

Portret Ivana Mažuranića koji su, prema originalu danas sačuvanom u HPM-u, naslikali Božidar Jakac i dr Viktor Ružić, otac našeg skrbitelja

Dio bogate knjižnice i Arhiva obitelji Brlić i Mažuranić. Foto: Walter Montesei, presnimak B. Cvjetanović

čitao je Mažuranić neku Flammarionovu knjigu (*Les terres du ciel*). Pri tomu mu je iznenada veoma pozlilo. Ukućani ga prenašahu s jednog naslonjača na drugi, kad li Mažuranića u jedanaest i po sati prije podne udari srčana kap, te umre u 77. godini života." Iz ovoga se, dakle, može pretpostaviti da je ban umro upravo u ovim foteljama koje je, prema pričanju, Ivana Brlić Mažuranić poslala na Rijeku svojoj kćeri Nadi i zetu dru Viktoru Ružiću.

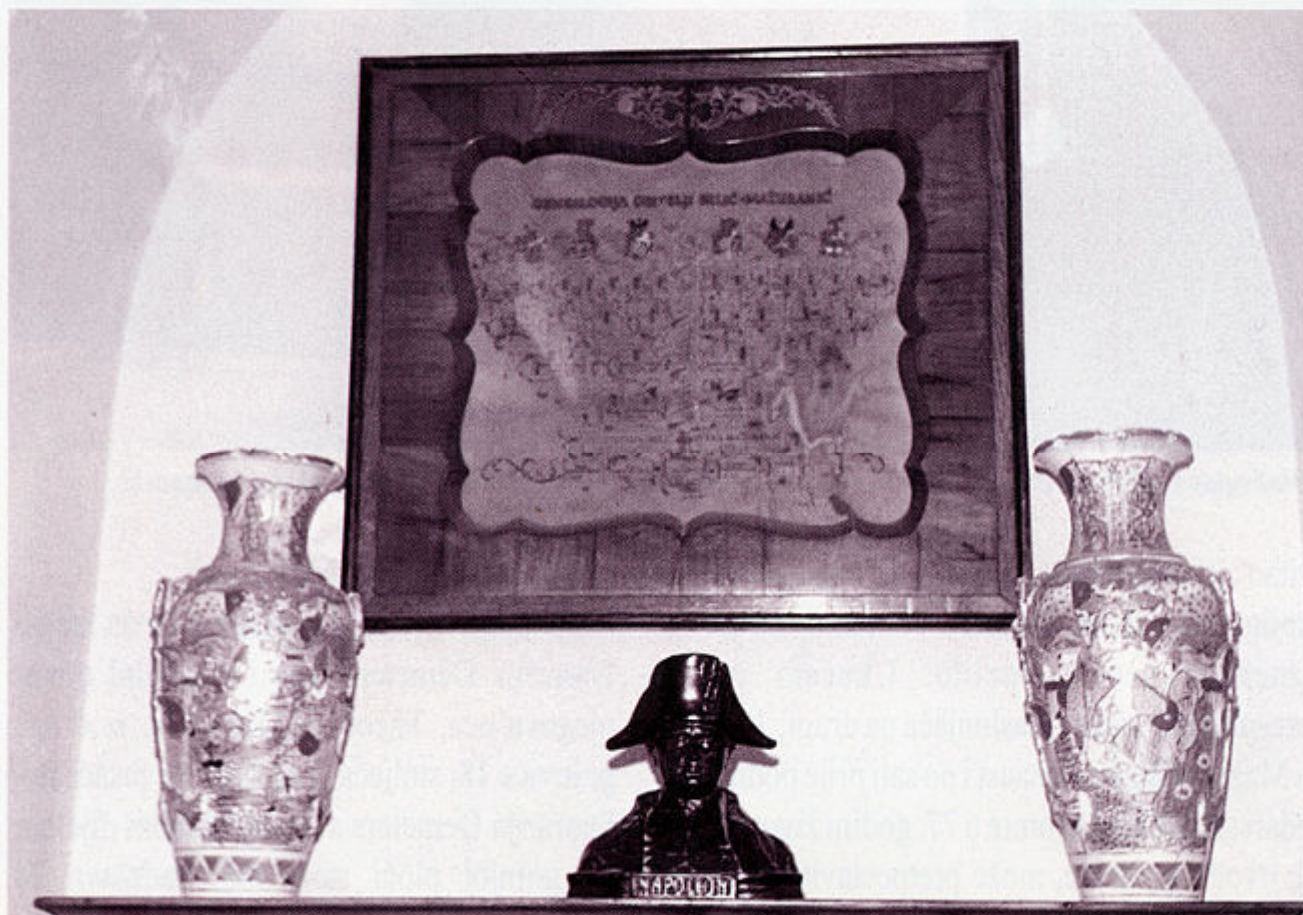
Na Rijeci se čuva i jedna od pet genealogija koje je, kako se priča, Ivana Brlić Mažuranić dala izraditi za svako svoje dijete, a oslikana je grbovima šest obitelji (Benko, Lendvay, Daubachy, Mračić, Fodroczy i Praunsperger). Ona se, osim toga, nalazi u okviru izrađenom od uzglavlja kreveta Dimitrija Demetera. U sredini genealogije, koja je rađena na pergamentu, smještena je

pjesmica Ivane Brlić Mažuranić.

Od pokušaja je tu još jedan ormar za knjige Dimitrija Demetera, kao i dvokrilni ormar njegova oca, Theodora Demetera, iz druge polovice 18. stoljeća. Zanimljiv je pisani stol Dimitrija Demetera s nadograđenim dijelom na gornjoj ploči stola koji sadržava 24 pretinca, a oni su poslužili Vladimiru Mažuraniću u stvaranju njegova najpoznatijeg djela *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik* (1908.-1925. g.). Na Rijeci se čuva i lijepa francuska stolna ura s drvenim postoljem, mjedenim ratnikom u oklopu na vrhu sata i natpisom majstora, *Giroud Fils, Toulon*, s kraja 18. stoljeća. Tu je uru Vladimir Mažuranić poklonio svojoj unuci Nadi Ružić, kćeri Vatroslava Brlića i Ivane Brlić Mažuranić, te majci našeg Viktora Ružića, prilikom njezina vjenčanja. Dio Ružićeve zbirke predstavlja i posmrtna

maska Vladimira Mažuranića, kao i dvije kutije za nakit od kojih je prva, bidermajerska, bila vlasništvo baruna Dragojla Kušlana, dok je druga pripadala Henrietti Bernath, supruzi Vladimira Mažuranića i kćeri Alfreda Bernatha, varaždinskog apotekara. Iz posjedi obitelji

Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu, radili Božidar Jakac i dr. Viktor Ružić, otac našeg "skrbitelja". Dr. Ružić je naslikao i portrete Dimitrija Demetera (original u HPM-u), Andrije Torkvata Brlića (koji je bio svekar Ivane Brlić Mažuranić) u ilirskoj surki, Ignjata Alojzija Brlića, djeda Ivanina

Genealogija obitelji Brlić-Mažuranić

Bernath još potječu i ranobidermajerska sofa s malim ladicama na obje strane i stolni sat od alabastera s natpisom na brojčaniku: *Georg Kalten Moser in Wien*.

Na zidovima obiteljske vile Ružić nalaze se brojni portreti rađeni najčešće u tehnici ulja, no tu su i akvareli, grafike i crteži koji prikazuju pojedine članove obitelji ili su ih oni osobno napravili. Među prvima treba spomenuti uljani portret Ivana Mažuranića koji su, prema originalu sačuvanom u

muža Vatroslava Brlića (prema originalu u Slavonskom Brodu), te njegove žene, Katarine pl. Benko, čiji se original čuva u Muzeju grada Zagreba. Tu je i mala zbirka crteža Torkvatove žene i Ivanine svekrve, hrvatske slikarice Fany Daubachy Doljske. Veliku vrijednost Ružićeve zbirke predstavljaju diplome dodijeljene Ivanu Mažuraniću. To su *Diploma poglavarstva i zastupništva kraljevskog slobodnog glavnog grada Zagreba* iz 1860. g., *Diploma Društva*

građanske streljane u Zagrebu, Diploma počasnog građanina Križevaca, Diploma hrvatskog pjevačkog društva "Kolo" iz 1875. g., Diploma Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva iz Zagreba iz 1876. g., Diploma Dobrovoljnog vatrogasnog društva iz Siska (1870.), Diploma Pjevačkog društva

visi kolorirani crtež modela broda "Bark - Ban Mažuranić", no autor tog crteža ostao je nepoznat. Sam se model nalazi u Slavenskom Brodu, dok je brod izgrađen 1874. g. u Bakru i predstavljao je prvi društveni brod-jedrenjak duge plovidbe, nazvan imenom bana pučanina.

Servis za jelo Ivana Mažuranića izraden u Češkoj u drugoj polovici 19. stoljeća

"Danica" iz Siska (1876.), Diploma Društva "Narodne čitaonice" u Otočcu (1876.), Diploma Arheološkog društva "Siscia" (1876.), te Diploma i iskaznica prvog Hrvatsko-slavonskog veteranskog društva iz Siska (1876.). U ovu bih grupu predmeta uvrstila i jednu imendansku čestitku banu Ivanu Mažuraniću od 22. lipnja 1873. godine s potpisima Zastupstva grada Bjelovara i gradskog načelnika. Iznad stuba kojima se penje na prvi kat vile

Od predmeta umjetničkog obrta u zbirci Ružić nalazi se servis za jelo za 24 osobe i servis za čaj - oba izrađena u Češkoj u drugoj polovini 19. stoljeća, te dijelovi servisa za piće (čase i boce) od brušenog stakla proizvedeni u Zvečevu u 19. stoljeću. Čini se da su servisi za čaj i za piće bili veće cjeline koje su kasnije nasljednici međusobno podijelili. Tako je, na primjer, Hrvatski povijesni muzej dobio jedan dio te cjeline, zahvaljujući daru unuka bana Mažuranića,

dr. Dane i Marte Čučković.

Među crtežima je i jedan koji služi kao ilustracija basne Ivane Brlić Mažuranić *Pas i vuk*, a nosi posvetu: "Vesnici, stari tata Vladimir" (radi se o Vladimiru Mažuraniću koji je basnu posvetio svojoj praunuci Vesni Ružić, sestri ing. Viktora Ružića).

Dio zbirke na Pećinama svakako su i portreti i predmeti koji su pripadali članovima porodice Ružić. Tako se u velikom ovalnom okviru ističe uljani portret djeda Nikole Badovinca kojeg je naslikao njegov unuk dr. Viktor Ružić. Od Badovinskih se sačuvao još i radni stol, mali konzolni stolić, zatim povelje iz vremena boravka Nikole Badovinskog u Sarajevu, te petnaestak komada oružja, među kojima su posebno vrijedne paradne sablje. Zanimljiva je drvena, rezbarena pravaška čutura s grbom Trojedne Kraljevine i natpisom: "Živila Hrvatska i njezino pravo". Da je Badovinac pisao i pjesme, pa čak ih i sam ilustrirao, dokazuje jedna njegova dopisnica s pjesmom i crtežom.

Kao svojevrstan kuriozitet vidjela sam među svim tim porodičnim uspomnama i komad brezova drva na kojem je poznati ilirac, dr. Ivan Trnski, 18. 8. 1903. g. napisao Jelki Georgini Badovinac, kćeri Nikola Badovinca i baki ing. Ružića, čestitku prigodom imendana, a ona glasi:

*Slava imendana
dično svetkovana
domorodke čile,
majke djeci mile,
druge drugu vjerne,
ćudi liepe, smjerne,
uzor od dobrote,
jadne za sirote,*

*zato Bog joj plati,
slave ju Hrvati.*

I.T.

Jelki Badovinac pripadala je i krasna podna ura s natpisom: *H. Natich, Fiume*.

U predvorju na zidu, zajedno s portretima Mažuranića nalazi se nekoliko portreta članova obitelji Ružić, a naslikao ih je Božidar Jakac, poznati slikar i grafičar. Još su uvijek u uporabi radni stol i stolica "none" Đure Ružića, iz druge polovice 19. stoljeća. U zbirci su i portret Andrije Ludovika Adamicha (1747.-1828.), riječkog patricija i trgovca, a od 1790. g. veoma zaslužnog za razvoj grada Rijeke i riječke trgovine, te ujedno i osnivača tvornice papira na Sušaku 1821. g. Iz ove znamenite obitelji potječe i veliko zidno ogledalo, također danas vlasništvo Ružićevih.

Uljanu sliku *Hugenoti* naslikao je Louis Meynier, slikar i osnivač strojne izrade papira, a kasnije i suvlasnik riječke tvornice papira. Od Meynierovih je dr. Viktor Ružić otkupio i dijelove pokućstva, na primjer stol i stolice.

Ovu veliku obiteljsku zbirku nadopunjuju još i brončana glava Jurja Klovića, djelo Zvonimira Cara, brončana bista Želimira Mažuranića koju je izradio Robert Jean-Ivanović, uljani portret Elizabete Mijatović, udate Šenkl, iz 1835. g., još jedne među brojnim članovima obitelji Brlić iz Slavenskog Broda, zatim mali pisači stolić, najvjerojatnije rad stolara s područja Grobničkog polja (stolić je, možda, dio sobnog namještaja Ivana Mažuranića, budući da iz iste radionice potječu i stolci koji su zacijelo pripadali banu, a sačuvani su u HPM-u).

U obitelji Ružić nalaze se već niz godina srebrne kantice za čaj i mlijeko koje su nekoć pripadale Nikolićima pl. Podrinjskim koji su bili u rodbinskim vezama s Demeterima. I, napokon, tu su i dvije uljane slike, reprodukcije koje je izradio mlađi brat Ivane Brlić Mažuranić, Božidar Mažuranić, slikar i fregatni kapetan; to su *Kraljevski Hrvati* te *Francuski konjanik*.

Zbirka Ružić, koju su njezini vlasnici tokom godina obogaćivali brojnim predmetima zbog toga što su bili vezani uz njihovu obitelj, uz povijest grada Rijeke, ili jednostavno zato što su imali umjetničku vrijednost, predstavlja tako jedan od onih "muzeja u malome" bez kojih bi naša kulturna baština i naše poznavanje prošlosti bili bitno siromašniji.

The Ružić collection -- small family museum

On one of the most beautiful parts of the Croatian town Rijeka, Pećine, has been living, the family of, recently deceased, Viktor Ružić. He was the great great grandson of Ivan Mažuranić, civil governor of Croatia and the grandson of Ivana Brlić Mažuranić, Croatian writer.

In villa there are lots of family portraits, graphics, paintings and other pictures, furniture and smaller collection of weapons.

The biggest value of this collection is the library and the archive of the Mažuranić family. All of these documents talks about life and work of the Mažuranić family, mostly about Ivan Mažuranić, civil governor of Croatia. It would be good to reconsider the collection again, because there were changes during the years. For example, the law books were given to the Faculty of Law in

Rijeka.

One of the most interesting object is the wardrobe (which belonged to Dimitrije Demeter, the member of the Illyrian movement), where you can find exposed personal belongings of Ivan Mažuranić and his granddaughter Ivana Brlić Mažuranić. There are things like silver rings, notebook made by tortoise-shell tarsier with silver and enamel with the initials IM, Biedermeier cut glass glasses in different colours made in Bohemian workshops during 19th century.

One of five genealogies with the coat of arms of six families (Benko, Lendvay, Daubachy, Mračić, Fodroczy, Praunsberger), which was made by Ivana Brlić Mažuranić for her every child, is also kept in Rijeka.

From the furniture there are also one bookshelf of Dimitrije Demeter, as well as two door wardrobe dated from 8th century, which belonged to his father, Theodore Demeter.

Part of the collection is also posthumous mask of Vladimir Mažuranić, as well as two jewelry boxes.

On the wall there are many portraits, mostly oil, watercolor, graphics and paintings of the members of the family.

Big value of Ružić collection is in diplomas given to Ivan Mažuranić.

The parts of the collection are also the portraits and the objects that belonged to the Ružić family.

The Ružić collection, has through the years became bigger and more valuable, either because the owners of the collection were connected to the town, objects and the history of Rijeka or because of the artistic value that all of these objects have had. They have presented the collection as a small museum of a kind, one of those without which our cultural inheritance and the knowledge of our own history, would be much poorer.